

contrahendo ornet se, juxta illud prophetae: „Superbia ejus . . . plus quam fortitudo ejus.“¹

Ideo quintum remedium est crebra meditatio vitae Christi et sanctorum et praesertim Christi crucifixi. Quis est enim, qui Dominum nudum in cruce contemplatus et ejus in purpura irrisionem, deinde pompose indui volet?

Sextum remedium est meditatio propriae mortis et sepulturae. Quid enim juvat faciem depingere, aures in auribus, manus anulis, collum torquibus, brachia armillis et totum corpus veste pretiosa ornare, quum sciamus, omnia nostra membra cito casura et in scrobem sepulturae projicienda et a vermibus excipienda et comedenda?

Septimum remedium est consideratio inferni. Ibi enim daemon vere foedabit eas, quae se hic ornant. Loco enim evulsionis pilorum eas comburet, accendet quoque igne maxillas et nigras facies reddet super carbones, dicente scriptura: „Ignis devorabit speciosa deserti,“² et et alibi: „Facies omnium eorum sicut nigredo ollae.“³

Octavum et ultimum remedium est cogitatio iudicii, in quo ab uno extremo ad aliud ire cogemur. „Erit enim pro suavi odore foetor et pro zona funiculus et pro crispanti crine calvitium et pro fascia pectorali cilicium.“⁴ Ideo praestaret tempestivam poenitentiam agere et Nimitas imitari vel Esther reginam, de qua scriptum est: „Esther quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminebat. Quumque deposuisset vestes regias, fletibus et luctu apta indumenta suscepit, et pro unguentis variis cinere et stercore implevit caput et corpus suum humiliavit jejuniis, omniaque loca, in quibus antea lactari consueverat, crinium laceratione complevit.“⁵

Quibus et aliis remediis si cum Dei gratia usi fuerimus, peccata et poenas hujus et futurae vitae vitabimus et vitam aeternam consequemur, in qua speciosi et ornati in aeternum fulgebimus, amici „lumine sicut vestimento“⁶ duplicique stola induiti.⁷

¹ Is. 16. 6.² Joel 1. 20.³ Nah. 2. 10. ⁴ Is. supra pag. 472.⁵ Esth. 14. 2.⁶ Ps. 103. 2.⁷ Gen. 45. 22.

VIII. Documenta ad bene interpretandas scripturas.

Quia interpres scripturarum velut instrumentum medium est inter Deum et auditores, quibus sacra eloquia interpretatur, alia ei necessaria sunt, ut bene se habeat erga Deum, alia¹ ut erga ipsas scripturas, alia² ut erga auditores.

Erga Deum.

Primo aptus redditur interpres, ut lumen excipiat a Deo, totius lucis fonte, utque ab eo bene dirigatur 1. per fidei rectitudinem in intellectu³; 2. per conscientiae puritatem in affectu; 3. per humilitatis submissionem in utroque, ab ipso Deo sperando bene intelligendi et interpretandi facultatem, non a se ipso.

Secundo debet disponi per intentionem rectam, quae intelligentiam scripturarum et interpretandi vim ordinet 1. ad gloriam Dei; 2. ad proprium profectum; 3. ad aedificationem proximorum; non ad vanitatem vel curiositatem.

Tertio disponitur per orationem, quae praecedit lectionem, 1. offerendo eam et omnia sua bona Deo; 2. petendo sibi gratiam bene interpretandi; 3. auditoribus bene intelligendi. Post lectionem etiam vertitur oratio 1. ad

¹ Ms. aliqua.² Ms. aliqua.³ In ms. deest in intellectu.

gratiarum actiones de bene dictis; 2. ad petendum, ut suppleatur interpretis defectus; 3. ad fructus tam legentis quam auditorum.

Erga ipsas scripturas.

Primo debet ad scripturas tractandas accedere eo spiritu, quo factae sunt, qui est proprius discipulorum, et consistit 1. in abnegatione amoris terrenorum; 2. in voluntate affecta charitate erga divina; 3. in peculiari affectu imitationis Christi.

Secundo debet in scripturis progredi, ut convenit, videlicet 1. eo ordine, ut praeferat aliis, quae sunt ad salutem maturiora sibi et aliis; 2. eo studio, ut exactius ea tractet, quae ad majorem spiritualem fructum conferunt; 3. eo modo, ut non expectet in scripturis progressum definitionum, ut in naturalibus scientiis, sed cum, qui magis convenit ad impellendum affectum in bonum, ut minae, promissa etc. Ad hoc enim scripturae factae sunt.

Tertio diligentiam debet adhibere interpres 1. in legendo tam scripturas quam expositores selectos, notando quae ad rem magis faciunt; 2. in meditando id quod legit, ut melius id penetret ac digerat; 3. interrumpendo, non impediendo studia per orationem, sumpta ex eis occasione elevandi affectum in Deum, ex quo sensus ad scripturas intelligendas magis aperietur. Si autem diligentia adhibita difficultatem non superamus, certe agnoscendo nostram ignorantiam in humilitate proficiamus.

Erga auditores.

Curandum est interpreti, ut consulat intellectui auditorum, quoad ejus fieri poterit, ad bene percipiendum, memoriae ad bene retinendum, voluntati ad bene agendum.

1. Quomodo intellectui auditorum ad percipiendum consulendum.

Quod ad intellectum attinet, primo videat, quae doctrina sit ei adherenda; secundo quomodo animus ad eam disponendus; tertio quis modus in proponenda sit observandus sive tenendus.

Primo. Doctrina severa et solida¹ afferatur, quae sit 1. vel propria et irrefragabilis, videlicet quae testimoniarum claris scripturarum et certae traditioni ecclesiae sive ejus definitionibus² in conciliis et decretis pontificum spectantibus ad fidem et mores innitur; 2. propria, sed non irrefragabilis, videlicet quae a sanctis doctoribus et approbatis hauritur; vel 3. externa, videlicet probabilis et utilis, quae a ratione naturali et philosophis vel aliis doctoribus saecularibus probatis petitur.

Secundo est etiam ad eam doctrinam disponendus animus, 1. excitando auditores ad attentionem ipso lectionis decursu, quum de rebus magnis vel difficilibus vel utilis esse agendum admonerit; 2. admonendo auditores sui officii, quaeque ipsis praestanda sint, ut idonei reddantur ad scripturas intelligendas; 3. tuendo suam auctoritatem cum moderata significatione doctrinae, quo ipsi magis credatur, nihil temere dicendo, quod rationi vel auctoritati doctorum non innitur; quamvis, si quid ei dederit Deus proprium, in explicatione scripturae possit in medium id afferre. Libertas etiam et gravitas in praelegendi munere auctoritatem faciet.

Tertio. Modus autem proponendae doctrinae hic videtur, ut primo litera ipsa explicetur, et si quid ex proprietate linguarum adducendum inde adjuvetur. Deinde sensus proprius et literalis, qui ceteris praefertur ex ipsa litera eliciatur, qui nimirum ab omnibus intelligi debet. Postmodum alios sensus literales persequi potest, qui a doctoribus gravibus, vel utunque bene sentientibus hauriuntur. Demum in doctrina ad declarationem eorum, quae dicta sunt in litera explicanda, erit ratio habenda provectorum; hic tamen magis haerendum in iis,³ quae magis expedit declarari. Et doctores adducti citandi sunt, quo in loco aliqui dicant, si res controversa est; et si aliquin magni momenti vel valde pulchra fuerit, ipsa loca ad verba citari expedit. Post haec repetendi sunt errores,

¹ Ms. solita.

² Ms. definitionis.

³ In ms. deest in iis.

quantum expedit, vel post literae explicationem, si sint in litera, vel post doctrinae declarationem, si ad res ipsas pertineant. Ultimo sensus mystici attingendi erunt, brevius in lectionibus, fusius in concionibus, si opus erit. Admodum etiam huc pertinet, ut distincte et ordinate procedatur, exemplis et manuactionibus utendo ad docilitatem auditorum, nec rerum multitudine ipsos obruendo. Postremo huc refertur elocutio ipsa, videlicet¹ accurata nec barbara, pura, simplex et gravis. Neque plus satis properet lector; non enim eum dicentem intellectu assequi possent auditores. Sed nec nimis lente dicat, quod in fastidium et molestiam eorum verteretur.

II. Quomodo consulatur memoriae ad bene retinendum.

Primo ad memoriam confert, uti divisionibus moderatis et partes, prout propositae sunt, ordinate prosequi, et eis pertractatis quasi epilogo capita dictorum percensere.

Secundo confert, magis illic immorari et inculcare ea, quae magis retineri optet, eorundem etiam utilitatem commendare, ut cum affectu imprimantur fixius memoriae.

Tertio confert, dictare aliqua vel ita, ut excipi possint, dicere; vel si id non fieri poterit, quae lector dictavit, domi ascribenda post lectionem auditoribus offerre posset.

III. Quomodo voluntati consulatur ad bene agendum, quae debet.

Primo ad affectum curandum utile est, ut bene et libenter audiant; ad quod vitanda est prolixitas, nec ultra tempus praescriptum legendum. Progressus etiam in ipso textu mediocriter faciendus, quantum res ipsae permittent, quia et hoc gratum erit auditoribus. Dicere vero, quae auditorem exhilarent, si quando accidat, memor sit lector, quod dedecet² virum gravem et scripturae interpretem; et magis adhuc facetiae leves apud populum devitandae sunt.

¹ Ms. nec.

² Ms. deceat.

Secundo exemplo suae modestiae, quum de aliis vel se ipso loquitur, auditores aedificet et charitatis significatione erga ipsos benevolos sibi reddat.

Postremo ex his, quae legit, sumat occasionem movendi auditores ad imitationem, reverentiam et amorem Dei, ad virtutes etiam morales et geminae charitatis affectum et omnem christiano viro dignam perfectionem.